

Ὁ Πνευματικός ἐνώπιον τῶν προβλημάτων τῆς τεκνογονίας.

*Τοῦ Πρωτοπρ. Κωνσταντίνου Καραϊσαρίδη,
Λέκτορος Θεολογικῆς Σχολῆς
Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης*

Ὅταν κλήθηκα νά μιλήσω στό Σεμινάριο «Ἀναπαραγωγικές τεχνικές-ἐμβρυακή ἐξέλιξη» τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Βιοηθικῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μέ θέμα: «Ὁ ποιμένας μπροστά στίς ἀνεπιθύμητες κυήσεις», τότε αἰσθάνθηκα ἰδιαίτερα δύσκολα καί γιά τό θέμα καί γιά τό ἀκροατήριό πού εἶχα ἀπέναντί μου, πολύ ὑψηλοῦ ἐπιπέδου, κυρίως ἐπιστήμονες τῶν λεγομένων ἐπαγγελμαμάτων υγείας. Καί, ἀκόμη, θεωροῦσα τότε καί θεωρῶ καί σήμερα ὅτι εἶναι δύσκολο, ἐντελῶς διαφοροτικό, νά μιᾶς ἀπό τή μιά γιά ἓνα τόσο σημαντικό θέμα, ἐντελῶς πρακτικό γιά ἓνα ἐξομολόγο, μέσα στίς ἰδιαίτερες συνθήκες τοῦ ἐξομολογητηρίου, ὅπως ἔχουμε συνηθίσει ὡς ἐξομολόγοι, καί ἀπό τήν ἄλλη πλευρά νά μιᾶς σέ ἓνα ἀκροατήριό πάλι τόσο ἀπαιτητικό, ὅπως ἡ σημερινή «διεπιστημονική σύσκεψη», πού ἐμπλουτίζεται καί ἀπό διακεκριμένους πατέρες-ἐξομολόγους, ἀσφαλῶς ἐμπειρότερους ἐμοῦ.

Θά προσπαθῶ νά σᾶς μιλήσω κάπως ἐμπειρικά, καθώς ἔγιναν ἀπό ἄλλους ὁμιλητές μέχρι τώρα οἱ ἀπαραίτητες θεωρητικές καί θεολογικές τοποθετήσεις. Ἐγώ καλοῦμαι, τουλάχιστον ἔτσι τό καταλαβαίνω, νά ἐξομολογηθῶ τρόπον τινά ἐνώπιον σας γιά χειρισμούς σοβαρῶν πνευματικῶν πραγμάτων, ἄν εἶναι δυνατόν, μιά λυτρωτική ἐξομολογητική διαδικασία ἐκτός τῶν πλαισίων τῆς πού εἶναι τό ἐξομολογητήρι, ἡ ἱερουργία τοῦ ἱεροῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας καί ἐξομολογήσεως καί ἡ ποιμαντική συμβουλευτική στή πράξη.

Πιστεύω, δηλαδή, ὅτι καί ἡ πιό πετυχημένη ἀναπαράσταση τοῦ πράγματος ἀπέχει ἀπό τή ζωντανή πραγματικότητα. Γιατί στή ζῶσα πραγματικότητα ὑπάρχει καί ἡ ἀόρατη –πλήν δραστική- ἐνέργεια τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, ἀλλά καί σέ ἀνθρώπινο ἐπίπεδο, ἡ ἐξωλεκτική ἐπικοινωνία μεταξύ τοῦ ἐξομολογουμένου καί τοῦ πνευματικοῦ πατέρα, ἡ ὁποία ἐμπεδώνεται μέ ἐπικοινωνία αὐτῶν τῶν προσώπων, τά δάκρυα καί τούς λυγμούς, ἐνίοτε, τῶν ἐξομολογουμένων καί τήν ἐν γένει κίνηση καί στάση καί τῶν δύο αὐτῶν ἐμπλεκόμενων προσώπων.

Γιά νά διευκολύνω πρῶτα τόν ἑαυτό μου θά προσπαθῶ νά εἶμαι λιτός, σύντομος. Ἀλλά, γιά νά διευκολύνω καί τό ἀκροατήριό μου, θά εἶμαι ὅσο τό δυνατό σαφής.

Πρῶτο ζήτημα

Ποιός θέτει τό ἐρώτημα; Σπεύδω νά ἀπαντήσω: ὄχι ἀπαραιτήτως ὁ ἱερέας. Ὁ πνευματικός δέν πρέπει νά αἰσθάνεται ὅτι ἔχει ἕνα εἰσαγγελικό ρόλο νά καταγγέλλει γενικά τά κακῶς κείμενα στήν κοινωνική, συζυγική καί προσωπική ζωή τῶν ἀνθρώπων πού τόν πλησιάζουν. Οὔτε εἶναι πάλι ὁ συνήγορος τῶν καταπατηθέντων δικαιωμάτων τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεός δέν ἔχει ἀνάγκη ἀπό συνηγόρους «τά καταφέρει καί μόνος του». Ὁ πνευματικός εἶναι ὁ διάκονος, δέ θά ἔλεγα ὁ διαχειριστής, τῆς μετανοίας, αὐτός δηλαδή πού καλεῖται νά συνεργήσει στή δημιουργία γνήσιου φρονήματος μετανοίας. Εἶναι ὁ «θεραπευτής τοῦ Θεοῦ». Τό ἔργο του εἶναι πρῶτα ἀπό ὅλα θεραπευτικό καί βλέπει τούς ἐξομολογουμένους πάντοτε μέ πνεῦμα συμπαθείας καί συμπαράστασης-ἀλληλεγγύης.

Ἐπομένως, θά πρέπει νά ξέρει νά περιμένει νά τεθεῖ τό θέμα ἀπό τόν ἐξομολογούμενο καί μάλιστα νά ἐρευνήσει ἂν τίθεται σωστά. Δηλαδή, ἂν ἔγινε καθαρή συζήτηση μεταξύ τους καί δέν ἔγινε ἐπιβολή του ενός πάνω στόν ἄλλο. Ὁ πνευματικός, ὡς καλός προπονητής, κατευθύνει καί συμβουλεύει τούς ἀθλητές-πνευματικά του τέκνα-, ὥστε νά ἔχουν σωστή φυσική κατάσταση (πνευματική κατάσταση), καλή τεχνική (σύνεση καί διάκριση), ὄρεξη γιά συνεχή προπόνηση (ἀδιάκοπο καί ἀδιάπτωτο πνευματικό ἀγῶνα) καί ὅσο τό δυνατόν καλύτερες (πνευματικές) ἐπιδόσεις.

Ἐπομένως, ὅταν καί ὅπως τεθεῖ τό ἐρώτημα νά ἐξεταστῆ ἂν βρίσκεται σέ συμβατότητα μέ τό βαθμό πνευματικῆς ὠριμότητας τῶν ἐξομολογούμενων. Μιά σωστή πνευματική καθοήγηση ὀδηγεῖ σέ μεγαλύτερη ἀγωνιστικότητα καί γιά αὐτό φέρνει σίγουρα τό ἐρώτημα στό προσκήνιο. Ἐπιτέλους, πρέπει νά ἐγκαταλειφθεῖ ἡ συμπεριφορά κατά τήν ὁποία σέ ἀνθρώπους ἀγνώστους, ἢ καί σέ ἄλλους πού ἦρθαν γιά πρώτη φορά στήν ἐξομολόγηση, νά τίθεται τό ἐρώτημα: «Εἶστε παντρεμένος(-η); Πόσα παιδιά ἔχετε; Εἶναι σάν νά νιώθει ὁ συγκεκριμένος πνευματικός τή διάθεση νά «τσακώσει κάποιον ἀμαρτάνοντα». Ἡ ἀκόμα καί σέ ἀπλές συζητήσεις νά μοιράζει συμβουλές ὅπως «κάντε καί ἄλλο ἢ ἄλλα παιδιά».

Δεύτερο ζήτημα

Ποιός ἔχει τήν εὐθύνη; Ὁ πνευματικός ἢ τό ζευγάρι; Ὁ ἕνας ἢ καί οἱ δύο σύζυγοι μαζί; Ἀπαντᾶμε καθαρά ὅτι ἡ εὐθύνη ἀνήκει στό ζεῦγος. Ὅπως τό ζεῦγος ἔχει τήν εὐθύνη γιά τήν ἐπιλογή τοῦ συντρόφου, γιά τήν πορεία τοῦ γάμου γενικότερα καί ὁ πνευματικός συμπαρίσταται καί συμβουλεύει, ἔτσι καί στήν προκειμένη περίπτωση τό ζεῦγος ἔχει τήν εὐθύνη τῆς ὁποίας ἀπόφασης, ὁ πνευματικός καί πάλι συμβουλεύει καί προσπαθεῖ νά δημιουργήσει γνήσιο φρόνημα μετανοίας.

Δέν εἶναι συνειδητά ἢ ἀσυνειδήτα ὁ πνευματικός νά λειτουργεῖ ὡς αὐτόματος πιλότος στή ζωή τῶν ἐξομολογουμένων. Ἀκόμη καί στήν περίπτωση πού κάποιοι χριστιανοί «στήνουν τήν παγίδα» στόν πνευματικό μέ τό νά ἀναθέτουν τήν εὐθύνη γιά τίς ἀποφάσεις τῆς ζωῆς τους, ἀκόμη καί τίς πιά ἀσήμαντες καί καθημερινές. Τό φαινόμενο νά ρωτοῦν συνέχεια γιά ἀσήμαντα πράγματα, ἀκόμη καί τούς ἐρημίτες τοῦ Ἁγίου Ὄρους τηλεφωνικά, εἶναι τουλάχιστον νοσηρό καί δέν ὀδηγεῖ στήν πνευματική ὠριμότητα. Ὁ πνευματικός πρέπει νά ταλαιπωρεῖται ὁ ἴδιος νά ἐκπαιδεύει τά πνευματικά του τέκνα στό νά ἀνδρώνονται πνευματικά καί νά ρωτοῦν ὅσο τό δυνατόν λιγότερα πράγματα. Ἄς μή συνηθίζουμε τούς χριστιανούς νά ξαλαφρώνουν ἀμέσως γιά τό παραμικρό πνευματικό παράπτωμα. Ἄς κρατήσουν καί λίγο τόν πόνο τῆς ψυχῆς τους. Μήν ἀποζητοῦν οἱ χριστιανοί μας αὐτόματες διαδικασίες στήν ἐξομολόγηση. Ὁ πνευματικός νά ξέρει ὅτι ἔχει νά κάνει μέ ἀνθρώπους τρεπτούς, εὐμετάβολους καί, ἐπιπλέον, ἡ πνευματική προκοπή εἶναι συνεχῆς ἐπίδιωξη, ὄχι δεδομένη κατάσταση.

Πρέπει τελικά νά δοῦμε τό γάμο ὡς πεδίο πνευματικῆς ἄσκησης. Καί ἡ τεκνογονία εἶναι ἓνα εἶδος πνευματικῆς ἄσκησης, δέν εἶναι βέβαια ἡ μοναδική ἄσκηση. Στήν Ἁγία Γραφή ὑπάρχουν πολλές ἐντολές, πρώτη εἶναι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἀλλά καί οἱ ἄλλες εἶναι πολύ σημαντικές. Δέν περιορίζεται ἡ χριστιανική ζωή καί δέν ἀξιολογεῖται ἀπό μόνη τῆ στάση τῶν ἀνθρώπων ἀπέναντι στό ζήτημα τῆς τεκνογονίας.

Τρίτο ζήτημα.

Νομίζω ὅτι δέν ἔχει τονιστεῖ, πρακτικά ὄχι θεωρητικά, ὅτι γιά τήν τεκνογονία εἶναι συνυπεύθυνοι καί οἱ δύο σύζυγοι μαζί. Καί, ἀκόμη, ἀπαιτεῖται πλήρης συνεργασία. Ἰδιαιτέρα μάλιστα σήμερα πού ἡ σύζυγος ἐργάζεται καί ἐκτός σπιτιοῦ. Πρέπει νά καλλιεργήσουμε τούς σύγχρονους συζύγους ἔτσι, πού νά αἰσθάνονται ὅπως οἱ συνδιακονητές στό κοινόβιο. Δηλαδή ὁ καθένας ἔχει τόν ἢ τούς ρόλους του, συνεισφέρει στήν οἰκογένεια, δέ διεκδικεῖ γιά τόν ἑαυτό του τίποτε καί οἱ δύο μαζί κατέχουν τά πάντα, τούς ἀνήκουν ἐξίσου ὅλα ὅσα προσφέρουν καθημερινά πνευματικά καί ὑλικά γιά τό σπιτικό τους.

Τέταρτο ζήτημα ἀτεκνία.

Σήμερα, μέ τήν πρόοδο τῆς εἰδικῆς τεχνολογίας μποροῦν κάτω ἀπό σωστές προϋποθέσεις, κάποια ἀνδρόγυνα νά ἀποκτήσουν παιδί ἢ παιδιά. Ἄς εἴμαστε ὅμως προσεκτικοί. Ἐνα ἄτεκνο ἀνδρόγυννο, πού δέν ἔχει παιδιά, δέν μπορεῖ νά χαρακτηρίζεται, δυστυχῶς ἀπό πολλούς, ὅτι «δέν ἔχει οἰκογένεια». Ἐνα σωστό πνευματικό ζευγάρι μπορεῖ νά προβεῖ σέ

υιοθεσία ή, ακόμη, και να διοχετεύσει την πατρότητα ή την μητρότητα στις επαγγελματικές ένασχολήσεις, στις έθελοντικές κοινωνικές αγαθοεργές δραστηριότητες κ.ά. Μία άτεκνη μητέρα μπορεί να είναι μία συνεχής ανοικτή αγκαλιά σε πάρα πολλά επίπεδα της ζωής της. Ένας άτεκνος πατέρας, όπως και ένας άγαμος κληρικός, μπορεί να γίνει για πολλούς αληθινός πατέρας.

Κατάληξη

Σήμερα ή ποιμαντική καθοδήγηση πρέπει να λάβει σοβαρά υπ' όψη τις τρομακτικές κοινωνικές αλλαγές, την περιορέουσα ιδεολογικά ατμόσφαιρα και να αντιμετωπίσει με ιδιαίτερη προσοχή τά σύγχρονα ζευγάρια.

-Είναι γενικότερα καιρός οικονομίας-φιλανθρωπίας περισσότερο, παρά ακρίβειας.

-Τό ζητούμενο είναι ή σωστή αγωγή γάμου, συζυγίας κ.τ.λ., ή όποια θά δίδει κατά περίπτωση και ή λύση στό έρώτημα.

-Δέν είναι δυνατόν μερικοί λεγόμενοι «φιλελεύθεροι» πνευματικοί να άδιαφορούν για τό θέμα, ενώ άλλοι λεγόμενοι «συντηρητικοί» να έχουν κολλήσει τό μυαλό τους μονάχα σ' αυτό τό θέμα. Χάθηκε τό μέτρο; Χρειάζονται να εξετάζονται πολλές παράμετροι. Δέν μπορεί να ύπάρχει σήμερα διακριτική στάση και συμπεριφορά σ' αυτό τό θέμα;

-Από την ποιότητα της συζυγικής ζωής, σε όλες της τις εκφάνσεις, εξαρτώνται πάρα πολλά.

-Μήν προσπαθήσετε να κάνετε σύντομη ανάλυση μου, μιά «άκτινογραφία», της θέσης μου, να βρείτε μιά συμβουλη-ρετσέτα. Αισθάνομαι υπεύθυνος να απαντήσω σε όσους με ρωτούν και προσπαθώ να τους βάζω σε πνευματική διαδικασία τέτοια, πού να δώσουν οί ίδιοι την πνευματική απάντηση πού θα αναπαύσει και θα ταιριάζει στο πνευματικό τους επίπεδο.

-Παρακολουθώ από κοντά και διευρύνω τό πεδίο του πνευματικού αγώνα των ανθρώπων.

-Αποφεύγω να τους κρίνω μόνο από αυτό τό θέμα και, πολύ περισσότερο, δέν τους κατακρίνω.

Έξάλλου, έχουμε τόν κριτή και τόν αγωνοθέτη μας, τό Θεό. Αλλά να μη λησμονούμε ότι ό Θεός πάντα στή δικαιορσία του είναι εύπλαχνος και θά μάς κρίνει όλους μέ εύπλαχνία, διότι είναι Θεός «έλέους, οίκτιρμών και φιλανθρωπίας».